

Biện pháp rèn kỹ năng viết đoạn văn theo hướng phát triển năng lực cho học sinh lớp 3 ở thành phố Vĩnh Long, tỉnh Vĩnh Long

Biện Thị Thanh Phượng*, Nguyễn Văn Bản*

*Trường Đại học Đồng Tháp

Received: 25/7/2023; Accepted: 5/8/2023; Published: 11/8/2023

Abstract: Teaching writing paragraphs of the 3rd grade Vietnamese lesson aims to practice writing skills for students. Each topic that requires writing a paragraph is usually associated with one of the types of writing that describes an object, narrates an activity, or finds an idea to write a paragraph. This article presents measures to guide students to identify the genre of descriptive paragraphs, activity narrative paragraphs and guide to finding ideas for paragraph writing activities.

Keywords: Vietnamese subject, 3rd grade, skills, paragraph writing, competence, teaching and developing capacity.

1. Đặt vấn đề

Chương trình và sách giáo khoa môn Tiếng Việt 2018 ở tiểu học nói chung, lớp 3 nói riêng được biên soạn theo quan điểm dạy học ngôn ngữ thông qua các hoạt động đọc, viết, nói và nghe. Trong mỗi bài học môn Tiếng Việt lớp 3 (Bộ sách Chân trời sáng tạo), hoạt động dạy viết đoạn văn thể hiện bằng hình thức “Viết sáng tạo” gắn với các chủ đề quen thuộc trong cuộc sống. Hoạt động dạy viết đoạn văn (cũng như dạy học đọc, nói và nghe) đều hướng tới mục tiêu hình thành và phát triển phẩm chất chung và năng lực ngôn ngữ, năng lực thẩm mỹ cho học sinh (HS). Tuy nhiên, do chương trình và sách Tiếng Việt lớp 3, mới được triển khai thực hiện nên ở các trường tiểu học thuộc thành phố Vĩnh Long, tỉnh Vĩnh Long, GV và HS còn lúng túng trong hoạt động dạy học viết đoạn văn. Trong bài viết này, chúng tôi đề xuất một số biện pháp nhằm rèn luyện kỹ năng (KN) viết đoạn văn theo hướng phát triển năng lực HS nhằm đạt hiệu quả mong muốn.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Năng lực và dạy học viết đoạn văn theo hướng phát triển năng lực cho học sinh lớp 3

Dạy học phát triển năng lực là quan điểm dạy học hướng đến mục tiêu phát triển toàn diện các phẩm chất nhân cách, chú trọng năng lực vận dụng tri thức trong những tình huống thực tiễn cụ thể, nhằm chuẩn bị cho HS năng lực giải quyết các tình huống của cuộc sống. Hay nói cách khác, “Dạy học theo định hướng phát triển năng lực...không dừng lại ở những kiến thức và KN mà đặc biệt chú trọng đến năng lực

HS – khả năng thực hiện thành công các hoạt động trong các bối cảnh thực tiễn cuộc sống trên cơ sở vận dụng không chỉ kiến thức, KN mà còn bày tỏ cả thái độ, tình cảm và những phẩm chất tâm lý”. Hoạt động dạy viết đoạn văn ở lớp 3 theo hướng phát triển năng lực có mục đích hình thành và phát triển các KN viết cho HS như: KN nhận diện thể loại bài viết, KN tìm ý, KN xác định câu chủ đề của đoạn, KN hoàn thiện câu văn, KN liên kết các câu văn trong đoạn văn... Các KN được hình thành và phát triển thông qua hệ thống bài tập.

2.2. Các biện pháp rèn luyện kỹ năng viết đoạn văn cho học sinh lớp 3 ở thành phố Vĩnh Long, tỉnh Vĩnh Long theo định hướng phát triển năng lực

2.2.1. Biện pháp hướng dẫn học sinh nhận diện thể loại của đoạn văn theo kiểu bài thuật lại (hay kể) về một sự việc, một hoạt động

a) Mục đích, yêu cầu của biện pháp

Mục đích của biện pháp là rèn cho HS các KN hồi tưởng lại hoạt động, nội dung các việc đã làm, KN sắp xếp các ý và KN lập dàn ý để thuật lại hoạt động hay sự việc diễn ra theo một trật tự thời gian và diễn biến nhất định.

Yêu cầu của biện pháp đòi hỏi GV hướng dẫn HS hiểu đầy đủ yêu cầu của đề bài: đề bài yêu cầu thuật về hoạt động hay việc gì? Các tình tiết chính và diễn biến của hoạt động hay việc làm ra sao?...

b) Các bước thực hiện biện pháp

* Bước 1. GV hướng dẫn HS tìm hiểu yêu cầu của đề bài

+ GV mời 1 – 2 HS đọc đề bài ở sách HS;

+ GV gợi ý để HS nắm vững yêu cầu của đề bài bằng câu hỏi: Đề bài yêu cầu em thuật lại hoạt động gì (hay việc gì...)?

** Bước 2. GV tổ chức cho HS thảo luận nhóm để tìm hiểu về đoạn văn mẫu*

+ GV mời 1 – 2 HS đọc đoạn văn mẫu và các câu hỏi về đoạn văn mẫu;

+ GV tổ chức cho HS thảo luận nhóm tìm câu trả lời cho các câu hỏi để nắm vững các tình tiết, diễn biến của hoạt động hoặc việc làm được thuật lại trong đoạn văn mẫu... viết vào giấy khổ lớn (A0);

** Bước 3. GV tổ chức cho HS báo cáo kết quả thảo luận nhóm về đoạn văn mẫu – Lớp và GV nhận xét*

+ Các nhóm HS dán (treo) tờ giấy A0 viết các câu trả lời về đoạn văn mẫu lên tường lớp (hoặc dán lên bảng lớp);

+ GV mời đại diện một vài nhóm HS trả lời các câu hỏi về đoạn văn mẫu;

+ Đại diện các nhóm HS nhận xét câu trả lời của nhóm HS vừa trình bày;

+ GV nhận xét (nếu cần).

** Bước 4. Tổng kết*

+ GV chốt lại câu trả lời đúng các câu hỏi về đoạn văn;

+ GV nêu ngắn gọn kết luận về đặc điểm thể loại của đoạn văn thuật lại hoạt động hoặc việc làm;

+ GV biểu dương để động viên các nhóm HS tích cực trong thảo luận...

c) Ví dụ: GV có thể hướng dẫn HS nhận diện thể loại ở bài tập “Thuật lại một trận thi đấu hoặc một buổi luyện tập thể thao đã tham gia” (Tiếng Việt 3, tập 2, trang 46 – *Chân trời sáng tạo*) theo các bước sau:

** Bước 1. GV hướng dẫn HS tìm hiểu yêu cầu của đề bài*

+ GV mời 1 – 2 HS đọc đề bài ở sách HS;

+ GV gợi ý để HS nắm vững yêu cầu của đề bài bằng câu hỏi: Đề bài yêu cầu em làm gì? (GV mời 2 – 3 HS trả lời và nhắc lại: Đề bài yêu cầu em “*Đọc đoạn văn sau và trả lời câu hỏi.*”)

** Bước 2. GV tổ chức cho HS thảo luận nhóm để tìm hiểu về đoạn văn mẫu*

+ GV mời 1 – 2 HS đọc đoạn văn mẫu và các câu hỏi dưới đoạn văn mẫu;

+ GV có thể hướng dẫn HS sử dụng kỹ thuật động não (mỗi HS tự suy nghĩ ghi ra giấy từng câu trả lời cho câu hỏi của mình) sau đó HS thảo luận nhóm 4 để thống nhất ý kiến trả lời các câu hỏi về đoạn văn

mẫu và viết vào giấy A0.

** Bước 3. GV tổ chức cho HS báo cáo kết quả thảo luận nhóm về đoạn văn mẫu – Lớp và GV nhận xét*

+ Các nhóm HS treo tờ giấy A0 ghi các câu trả lời của nhóm lên tường lớp;

+ GV mời một vài nhóm HS trả lời câu hỏi của nhóm mình trước lớp;

+ GV mời đại diện các nhóm nhận xét câu trả lời của nhóm vừa trình bày – GV nhận xét (nếu cần).

** Bước 4. Tổng kết*

+ GV chốt lại câu trả lời đúng cho các câu hỏi các nhóm HS đã trả lời:

a. Các bạn thi đấu môn thể thao kéo co.

b. Hiệu lệnh cho biết cuộc thi bắt là: *tiếng còi*.

c. Diễn biến cuộc thi thú vị ở chỗ: Lúc đầu hai đội ngang sức (sợi dây gần như không nhúc nhích, sợi dây khi thì nhích qua trái, khi thì nhích qua phải), rồi sức mạnh nghiêng dần về một đội (sợi dây nhích dần về phía lớp tôi).

d. Cảm giác của khán giả: phấn khích, hò hét vang một góc sân trường.

e. Cuộc thi kết thúc với chiến thắng bên đội của người thuật chuyện.

+ GV chốt lại đặc điểm thể loại của đoạn văn: *Đoạn văn viết theo thể loại thuật hay còn gọi là kể chuyện. Thuật, hay “Kể chuyện là kể lại một chuỗi sự việc có đầu có cuối, liên quan đến một hay một số nhân vật...”*.

+ GV biểu dương HS, các nhóm HS có hoạt động tích cực học tập.

2.2.2. Biện pháp hướng dẫn học sinh tìm ý để viết đoạn văn

a) Mục đích, yêu cầu của biện pháp

Đoạn văn được hình thành trên cơ sở có một ý chính (ý chủ đề) và các ý phụ diễn giải ý chính. Vì vậy biện pháp hướng dẫn HS tìm ý để viết đoạn văn có mục đích rèn luyện cho các em KN xác định ý chính, các ý phụ, KN sắp xếp các ý theo một trật tự (còn gọi là dàn ý) để nội dung tả hoặc kể được mạch lạc.

Yêu cầu của biện pháp đòi hỏi GV phải tổ chức cho HS hoạt động tích cực bằng các kỹ thuật phù hợp như kỹ thuật động não, kỹ thuật khăn trải bàn... để tìm được đầy đủ các ý cần trình bày ở đoạn văn.

b) Các bước thực hiện biện pháp

** Bước 1. GV hướng dẫn HS tìm hiểu yêu cầu của đề bài*

+ GV mời 1 – 2 HS đọc đề bài ở sách HS;

+ GV gợi ý để HS nắm vững yêu cầu của đề bài bằng câu hỏi: Đề bài yêu cầu em thực hiện việc gì ?

1. Nguyễn Thị Ly Kha – Trịnh Cam Ly (Đồng Chủ biên, 2022), sách đã dẫn.

** Bước 2. GV tổ chức cho HS thảo luận nhóm để tìm ý cho đoạn văn sẽ viết*

+ GV có thể sử dụng hệ thống câu hỏi hoặc kỹ thuật sơ đồ tư duy để gợi ý cho HS thảo luận nhóm;

+ GV tổ chức cho HS thảo luận nhóm tìm ý và sắp xếp lại thứ tự các ý, tìm câu chủ đề của đoạn văn theo yêu cầu của đề bài... viết vào giấy A0.

** Bước 3. GV tổ chức cho HS báo cáo kết quả thảo luận nhóm về kết quả thảo luận nhóm – Lớp và GV nhận xét*

+ Các nhóm HS treo tờ giấy A0 viết các ý của đoạn văn lên tường lớp;

+ GV mời đại diện một vài nhóm dựa trình bày trước lớp;

+ GV mời đại diện các nhóm nhận xét về kết quả tìm ý của nhóm HS vừa trình bày; GV nhận xét (nếu cần).

** Bước 4. Tổng kết*

+ GV chốt lại cách sắp xếp các ý của đoạn văn tùy theo cấu trúc định viết (viết đoạn văn có câu chủ đề ở đầu hay câu chủ đề ở cuối...);

+ GV biểu dương để động viên các nhóm HS tích cực thảo luận.

c) Ví dụ: Với bài tập “2. Tìm ý cho đoạn văn tả một đồ vật em thường dùng khi đi tham quan, du lịch dựa vào gợi ý” (Tiếng Việt 3, tập 2, trang 61 – Chân trời sáng tạo)². GV có thể hướng dẫn HS tìm ý cho đoạn văn theo các bước sau:

** Bước 1. GV hướng dẫn HS tìm hiểu yêu cầu của đề bài*

+ GV mời 1 – 2 HS đọc đề bài (bài tập 2 ở sách HS);

+ GV gợi ý cho HS tìm hiểu yêu cầu của đề bài: Đề bài yêu cầu em làm gì? (HS: Tìm ý cho đoạn văn tả một đồ vật em thường dùng khi đi tham quan, du lịch dựa vào gợi ý.)

+ GV nêu câu hỏi: Em hãy kể tên các đồ vật em thường dùng khi đi tham quan, du lịch? (GV mời 2 – 3 HS kể theo ý mình tên các đồ vật thường dùng khi đi tham quan du lịch như: kính râm, nón, điện thoại, ba lô...).

** Bước 2. GV tổ chức cho HS thảo luận nhóm để tìm ý cho đoạn văn sẽ viết*

+ GV hướng dẫn HS quan sát sơ đồ trong sách HS để nắm vững các ý cần tả về một đồ vật thường dùng khi đi tham quan du lịch (HS tự chọn đồ dùng);

+ GV yêu cầu HS thảo luận nhóm đôi để tìm ý cho đoạn văn tả đồ vật em thường dùng khi đi tham

quan, du lịch và sắp xếp các ý theo thứ tự được gợi ý vào vở bài tập của em như sau: Tên đồ vật (viết ở trung tâm sơ đồ tư duy) → Đặc điểm chung của đồ vật: hình dạng, màu sắc chất liệu, cấu tạo,... → Đặc điểm nổi bật của đồ vật → Công dụng của đồ vật: ghi chép, quan sát, nghe, lưu giữ, đựng, vận chuyển,... → Sử dụng và bảo quản đồ vật → Tình cảm/ suy nghĩ của em về đồ vật.

** Bước 3. GV tổ chức cho HS báo cáo kết quả thảo luận nhóm về kết quả thảo luận nhóm – Lớp và GV nhận xét*

+ GV mời một số HS trình bày trước lớp các ý cần viết trong đoạn văn tả về đồ vật mình chọn;

+ GV mời HS trong lớp nhận xét về kết quả tìm ý của HS vừa trình bày;

+ GV nhận xét (nếu cần).

** Bước 4. Tổng kết*

+ GV chốt lại cách sắp xếp các ý để viết đoạn văn theo thứ tự ở sơ đồ tư duy trên. GV nhắc HS ý để viết câu chủ đề là **tên** của đồ vật định tả, ý thể hiện cảm xúc/ suy nghĩ của em về đồ vật được viết ở câu cuối đoạn văn.

+ GV biểu dương để động viên HS đã hoạt động tích cực học tập...

3. Kết luận

Để nâng cao hiệu quả rèn KN viết đoạn văn cho HS lớp 3, chúng tôi đã đề xuất biện pháp cụ thể: Hướng dẫn HS nhận diện thể loại đoạn văn tả và thuật chuyện đã tham gia, hướng dẫn HS tìm ý để viết đoạn văn theo các đề bài tập có gợi ý. Trong từng biện pháp, chúng tôi đã làm rõ mục đích, yêu cầu, các bước thực hiện và ví dụ minh họa. Chúng tôi hi vọng rằng các biện pháp trên với độ tin cậy và hiệu quả khi áp dụng vào dạy học viết đoạn văn sẽ góp phần nâng cao chất lượng rèn luyện KN viết đoạn văn của HS lớp 3 các trường tiểu học ở thành phố Vĩnh Long, tỉnh Vĩnh Long.

Tài liệu tham khảo

[1] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình giáo dục phổ thông tổng thể*.

[2] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ văn*.

[3] Nguyễn Thị Ly Kha, Trịnh Cam Ly (Đồng chủ biên, 2022), *Tiếng Việt 3, tập 2*, NXB Giáo dục Việt Nam.

[4] Nguyễn Hữu Hợp (2016), *Hướng dẫn dạy học theo định hướng phát triển năng lực HS Tiểu học*, Nxb Đại học quốc gia Hà Nội.

[5] Nguyễn Minh Thuyết (Chủ biên, 2005), *Tiếng Việt 4, tập 1*, NXB Giáo dục.

2. Nguyễn Thị Ly Kha – Trịnh Cam Ly (Đồng Chủ biên, 2022), sách đã dẫn.